

ŠTRNÁSTY FEBRUÁR – DEŇ VZKRIESENIA SLOVENČINY

Treba pokladať za správne a odôvodnené, že si pripomíname takmer jedným dychom slávne cyrilometodské a veľkomoravské obdobie v našich dejinách a zároveň 170. výročie ustanovenia spisovnej slovenčiny na stredoslovenskom nárečovom základe. Tieto udalosti spájajú nielen isté zhodné dátumy, ale najmä *duch* týchto udalostí. Osud totiž chcel, aby rozhodnutie o ustanovení Štúrovej spisovnej slovenčiny v kruhu najbližších spolupracovníkov padlo práve na 14. február 1843; a 14. február je zhodný s úmrtím sv. Konštantína-Cyrila v Ríme roku 869. Svedectvo o jednej aj o druhej udalosti zostalo na písme: tú staršiu, z 9. storočia, zachytáva neznámy životopisec v Živote Konštantína. O tej novšej udalosti nám priame osobné svedectvo zanechal výrazný predstaviteľ Štúrovej družiny Samuel Bohdan Hroboň, keď vo svojom prípisku na Štúrov list 14. február 1843 označil za deň vzkriesenia („skriseňja“) slovenčiny.

No oveľa dôležitejší, zásadný význam má *duchovný a kultúrny* rozmer účinkovania Konštantína a Metoda na území našich slovenských predkov z jednej strany a Štúrovho revolučného jazykového kroku z druhej strany: v obidvoch historických obdobiach a udalostiach totiž ide o konštituovanie národnej literatúry, písomníctva, na základe národného spisovného jazyka. Tento spoločný rozmer dobre videli aj štúrovci, keďže hlavným vecným dôvodom ich kodifikačného činu bolo úsilie prihovárať sa ľudu vo všetkých oblastiach života a práce – vrátane umeleckej literatúry – jeho vlastným zrozumiteľným a kultivovaným jazykom a tým vyzdvihnúť práve celospoločenskú a kultúrno-politickú dimenziu slovenského národného jazyka.

Rozdielne sú obidve obdobia v praktickom uplatnení príslušných jazykov v literárnej tvorbe: starosloviencina vstúpila do života hlbokými slovami zo začiatku Jánovho evanjelia: Na začiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha. A Boh bol Slovo. Je to okrem iného aj historický odkaz, ktorý náš národ sprevádza celými jeho ďalšími dejinami. Tieto slová boli aj na samom začiatku našej literárnej kultúry a boli napísané Konštantínovou hlaholikou. Naproti tomu Štúrova spisovná slovenčina vstúpila do života sviežou a aktuálnou umeleckou aj vecnou literatúrou zhromaždenou v pamätnom II. ročníku almanachu Nitra z roku 1844. Tento literárny „dar drahým krajanom slovenským obetovaní“, ako to uviedol na začiatku almanachu jeho neobyčajne činorodý redaktor Jozef Miloslav Hurban, bol napísaný latinkou, usporadujúcou písmeňá označujúce slovenské hlásky do neobyčajne racionálnej pravopisnej sústavy,

v ktorej jej tvorca – Ľudovít Štúr – cieľavedome nadviazal na svojho jazykovedného a kodifikačného predchodcu – Antona Bernoláka.

V mnohých krokoch našej dávnejšej aj bližšej minulosti sa prejavuje zreteľná vecná prepojenosť a hlboká duchovná kontinuita. Tú vedome podporovali naši čelní národní dejatelia v minulosti a závažnosťou svojho celonárodného poslanstva, prerastajúceho národné hranice, pretrváva podnes aj v takej podobe, že k cyrilo-metodskému duchovnému a veľkomoravskému štátnemu dedičstvu našich dejín sa hlási aj Ústava Slovenskej republiky z 1. septembra 1992 ako základný zákon nášho samostatného štátu.

Štúrov kodifikačný krok v oblasti slovenského jazyka bol praktickým výrazom pochopenia a vedomého uskutočňovania dejinnej zákonitosti, ktorá postupne priviedla slovenčinu k neobyčajnému rozvoju aj k dnešnému jej statusu štátneho jazyka Slovenskej republiky.

Ján Kačala